

נית חמורה!

של המשפחות יקבל זרז וזרזם באפיק חדש. על ידי כך נעשתה הדימוקרטית פלטר.

הערבים נשמעוים הנהגות רבות על כד מיון קופונים מיון הכרזה על ערבים הנמוגאים ב- ארץ בעד נפקדים- מיון זה נובע

ענין זה מסובך, ואין להבינו אלא נכיר את העבר הקרוב. לדעתו אין הפליות, אין זאת אומרת שאנחנו והם נמצאים במצב שזה.

אם נשעה את מצב ערביי ישראל כיום למצבם בסוף 1947, מוכן שהפסדם היה מרובה. הם איבדו את מעמד הכלכלי, הפסידו את לקוחותיהם, את מסחרם, נטשו את בתיהם ואדמתם. נשאר רק קומץ, כ-10% מכלל התושבים בישראל, בעוד שבסוף 1947 היו היהודים פחות משליש מכלל התושבים. בהשואה לזה מצבם כיום ירוד, אך לזאת אינני רואה תיקון שנוכל להסכים לו.

אולם אם נקח את מצבם בינואר 1949, בתום הקרבות והכיבושים, הרי שמאז שנה התפתחות מתמדת לטובתם. מחזיקים להם נכסים, הם חוזרים לשרות המדינה, הפועל הערבי, שבתקופת המנדט קיבל מחצית השכר של חברו היהודי בשרות הממשלה, מקבל כיום אותו השכר. האיכר הערבי, שמכר את תוצרתו בימי המנדט בשליש המחיר של האיכר היהודי, מקבל כיום אותו המחיר. יש חינוך חובה, יש אוניברסיטה הפתוחה בפניהם, יש משרדי הסעד והבריאות, אשר הקימו מוסדות מיוחדים לספול בסקטור הערבי, הממשלה נורחת את כל השרותים הדתיים. יש חופש התיארגנות והדיבור, אין טירור פוליטי, המצב הפוליטי שופר. אולם אין בראת המורה למה שאיבדו, ולכן הרגשתם היא מרה. הם רואים יום את מעמדם שהוא דל, באופן יחסי, ולכן יש להם הרגשה של עשוקים ומקוסחים, מה שגורם להם להיות חשדנים כלפי הממשלה והיהודים. הם רואים בכל דבר מעשה של הפליה ועושיק. הרגשה זו של ליה, הן מבחינת היותה בלתי-נוכח, והן מבחינת השפעתה הנרקוטית-פאטאליסטית על הסקטור הערבי.

מפתויבים בארץ עשרות ערבים שהם נפקדים כמיון החוק, את כל הם חיים במדינה בארץ פן חוקי רכושם נלקח מהם. האם אי-אפשר לתקן את בעיותם?

בהתאם לחוק הנפקדים, לא נלקח שטחם ערבי כזה נכס בשעה שהיה בארץ.

במדה שהיו מקרים כאלה, הנכסים הוחזרו, אם עלידי הא- פוסטרופוס ואם עלידי בתי הדין. כידוע אין כל פלוגתה ביחס להגיונותם ורצונם הטוב של בתי-הדין הישראליים, ויש לחשוב שבמשך 5 שנות קיומה של מדינת-ישראל פנו כל אלה שנסכיהם נלקחו שלא לפי החוק לבתי-דין ובאו על סדוקם.

נשארו, אם כן, רק אלה שנכסיהם נתפסו בעוד הם נמצאו או חיפשו מקלט בארץ אויב, ועל ידי כך נשארו שטחים נרחבים נטושים בבעלותם ללא עיבוד, ללא שמירה. כידוע היינו זקוקים לתוצרת חקלאית, היינו זקוקים לשטחי פיתוח לעידוד התעשייה, לפיתוח מקורות המים ליישוב עולים, באופן טבעי הופנו המאמצים אל הנכסים שהיו נטושים, כלומר שבעליהם לא היו בישראל.

בתקופה יותר מאוחרת, כאשר התרחבו הכיבושים או שצורפו למדינה שטחים בתוקף הסכמי שביתת הנשק, נמצאו אותם הבעלים יושבים כחוק בישראל. בתקופה זו הוקמו מפעלים, ישובים ומעבדות על נכסים אלו, מליונים רבים של לירות הושקעו בהם, ואין אפשרות לטובב את גלגל ההיסטוריה אחורנית.

אין ספק שהדבר צריך פתרון. אך האם אפשרי והגיוני שהפתרון יהיה על חשבון צד אחד, או שזה צריך להיות פתרון של פשרה על חשבון שני הצדדים? אם כן ברור ללא ספק, כי האחריות למצב זה אינה חלה על שני הצדדים. הפשרה מקבלת את ביטוייה בחוק רכישת מקרקעין. כידוע הודיעה הממשלה שבכוונתה לשחרר את הנפקדים הנמצאים בארץ כחוק ממעמד של נפקדים, על מנת שיוכלו ליהנות מחוק רכישת מקרקעין.

נין מיון זה היו מרכיבים את כל הטיפוס ב- ערביי ישראל במשך מנישרתי אחד, יהיה אשר יהיה האם היה זה מועיל לענין?

יש להבדיל בין ריכוז בביצוע ובין ריכוז בקביעת הנחיות. ריכוז בביצוע הוא פסולי, לדעתי. היה כבר ריכוז כזה במשרד המיעוטים, שלמעשה גרם לכך שכל משרדי הממשלה הרגיזו את עצמם שטרם מאחריות ערבים, בידועם שיש משרד מיוחד למיעוטים; בעוד משרד המיעוטים עצמו לא היה יכול למלא את כל תפקידי הממשלה בתוך משרדו הוא, והערבים נמצאו קרחים מכאן ומכאן. משרד המיעוטים דאג להם, אך לא יכול לעשות הרבה.

חשוב שהיה ריכוז בקביעת הנחיות. ז.א. שהיה מרכז אחד, שהוא יהיה מורשה להתערב בעבודות המשרדים ב- שטח הערבי, על מנת שיתאם ויביא לגישה אחידה של כל המשרדים בהתאם לרצון הממשלה ומדיניותה המוצהרת.

האם משרד זה הוא פתרון?

ניסיתי כל הזמן לעשותו לכוה.

יא כדוגמתו לאחיהם שמעבר

היני של מדינת ישראל.

המדינה או שמדינת ישראל

על ובריקימא, אם לא יכשילו ומן, אבל אין ספק שמעולות יתן.

הפאטאליסטית של הע- הערבים תחת שלטון נחשל בצורה פאטאליסטית, מבלי לצרכיהם. בתקופת המנדט שהיהודים יצרו לא רק חינוך,

ופשוטיות גדולות מאשר היו שים להקים לעצמם מוסדות כלכליים, כאותם נמסם. אולם זה, ובינתיים מתאוננים ומ- כשורה.

קצת בהרכב העממי הציבורי הערבי בארץ

הערבית מנטליות יוצרת מעמדות או חוגים עשוקים, משיגים את שלהם. אבל כל יסטיית הוא, ישנו מצב בו דתי ובין החתירה לפתרון. ובמצרים ושארא ארצות ערב, היה יותר חמורים מאשר בין הן ראשונית של קיום.

ללים, זה שנים, משברים מ- רקע דתי או חברתי.

צריך לקחת חלק בזה, או על הודיה. כוונתי למעמדות בשינוי המצב.

ישראל עשתה משהו המעמדי היה בין ערביי

ה זאת במתכוון, אבל מאחר יוב המכרע בישראל, ומצבו ת הישג לסקטור הערבי, ומ- המוסדות הן בהתאם למצב, ר משפיע במישרין ובצורה

תחים נרחבים של קרקעות שית לפי סולם של עדיפויות, על ביותר, ובסוף הסולם את מזונות, עבודה, חינוך וכו'.

נ שהיה תהיך המון נזקקים עברה בחורה

בסחונם העצמי של הערבים היה מספיק כדי לנצל את מנם ממעטעים והולכים, מות על עבוד עצמם, אלא

עשות בני נחיש את ציה של החברה הער

אחרת מאשר היא נוהגת בין מות, כדי צרכי משפחה ער- מות סטיפנדיות וכד' לפי הכ- חתי, עצם ההתיידימיקרטי עו על ההתיי ערבי, אם לא ולאומית והתחרות מפלגות. התפתחות זו על ידי גישלת הסקטור הערבי, אך נישלת יכלו אותה בחשד.

תחרות המפלגות דחת הערבי

מבוגר, עלול הדבר להפריע שאנחנו מבינים אותה, היא מ באמצעות מפלגות. כשב- פגר בהתפתחותו החברתית, הפטריארכאלי השקט לתוך ים, בעיקר לעת בחירות, תחות טבעית וכנה של החוכן וגורם לזה שהריב הנושן

מעונינת לכבוש את האפנדים, אותו מיעוט של 10 אחוז מבני הכפרים שהיו בעלי אחר זות של למעלה מ-100 דונם. זה היה קל, אפנדים אלה שלטו ללא מצרים על נפשו של הפלח. וזה היה נוח למפלגה, שלא היחה מעונינת בנדועים חברתיים ולאומיים ב- רחוב הערבי.

הסידל פלמון מסבירים את הדבר בצורה טכנית יותר. טוען הוא: כדי לפרוך את חר- מות הגטו ולצאת אל המרחב, היה צורך במאמץ לאומי אדיר, שלא היה יכול ליסול במאמץ מלחמת השיחרור, או ממאמץ קי- בוך גלויות, הרוב המכריע של בני המדינה החדשה, ושל מנהיגיה, לא היו מוכנים לקרבו עצום כזה למען הערבים הבזויים, שנוצחו זה עתה בקרב דמים.

המשוליים: נתגלו מיד בכל שטח. כדי להקים בתי-ספר לערבים, שיוכלו לחנך את מנהיגי המהפכה הערבית של מחר, היה צר רק לקצץ את תקציב החינוך היהודי. כדי לשקם פליטים ערביים, לתת להם רמת-מחיה דומה לזו של היהודים, היה צורך לקצץ ב- תקציב השיכון והשיקום של היהודים. וכך נמשכת הרשימה בכל שטח ושטח. הדבר לא היה אפשרי ללא מהפכה נפשית גדולה בקרב היהודים, ללא הבנה שהנה ה-

ג'וש 3 זדכא

פתרון יחיד לבעיית הקיום של המדינה. הא- דם היחיד שיוכל היה, אולי להרויג מהפכה זו, דוד בן-גוריון, היה אדיש לחלוטין ל- בעיה הערבית.

הכן מעשן סיגירות. ג'וש לא היה יכול לחולל מהפכה כזאת. במקומה ניסה ל- כת ברך צנועה יותר. היתה זאת דרך ה- אפוסטרופוסות.

לערבים לא שולם המחיר המלא של תר- צרתם, אלא חלק ניכר ממנו נשמר בידי ה- ממשלה, בצורת "קרן ההפרשים". קרן זו היתה צריכה לשמש לסלילת הכבישים, בנין בתי-הספר והפיתוח האברות שהיו מחוללים מהפכה הדרגתית בחברה הערבית, מפתחים את איתנותו של הפלח באפניו.

פעולה זו הוכשלה ע"י פרט קטן: הע- רבים, המועמדים לאפוסטרופוסות, קיבלו מיד זכות-בחירה מלאה. כל המפלגות החלו מחז- רות על פתחיהם, ובעיקר על פתחי האפנ- דים, שיכלו לספק את קולות "נתיניהם" ללא כל קושי. בהתחרות זו חוסלו כל ה- הגבולות הכלכליים ואחן קרן ההפרשים. מתמרמר פלמון: דוקא אושיהשמאל, ש- היו צריכים להבין את נכונותו של הקו הזה, לחמו נגדו בשנף קשה, הצילו בזאת את ה- אפנדים. אולם אושי שמאל פועים שהקרן כולה היתה רמאות ממשלתית, שהחזירה רק חלק קטן ממנה לרחוב הערבי. שמרה את עיקר הכסף בכיסה שלה.

מאחורי ויכוח קטן זה מסתתרת, כמוכן, אמת גדולה יותר: לא היתה כל אפשרות להטיל "אפוסטרופוסות" על הערבים, אחרי ש- קיבלו את זכות הבחירה. מודה פלמון עצמו: נתנו להם יותר מדי שויון מכדי שיהיו משועבדים, ופחות מדי שויון שלא ירגישו עצמם כמקוּחיים. הבן חבל מעשן סיגירות ושוכב עם בחורות, הוא לא היתה אפשר- רות להתייחס אליו כאל נער הרועד למשמע קול אבא.

רק בעיה יהודית! פלמון הוסיף ללכת בקו שלו, אולם התערבותם של גור- מים מן החוץ הלכה וגברה. אמר הוא פעם, ביאוש: אין עוד בעיה ערבית בישראל. ישנה רק בעיה יהודית ברחוב הערבי.

העובדה העקרית היתה התחרות המפלגות, שקללו וגידפו זו את זו באוזני הערבי. כולן כאחת פנו אל האפנדים — או לפחות אל בני האפנדים, כי אין אחת לא טרחה לחנך את בני דלת העם. ומלבד הקומוניסטים, לא היתה אף אחת מהן ישרה.

ביחוד מתמרמר פלמון על אושי מפס-ה, מעונינת לכבוש את האפנדים, אותו מיעוט של 10 אחוז מבני הכפרים שהיו בעלי אחר זות של למעלה מ-100 דונם. זה היה קל, אפנדים אלה שלטו ללא מצרים על נפשו של הפלח. וזה היה נוח למפלגה, שלא היחה מעונינת בנדועים חברתיים ולאומיים ב- רחוב הערבי.

שגינו את כל פעולותיו, כפירות השטן, דבר שלא מנע בעד קבוציהם לבלוע את אדמות הערבים. אף מפלגה אחת אינה מוכנה לתת שויון לערבים, טוען פלמון. רק הגבול

ג'וש 4 או להעלות

אצלן שונה. אפילו אנשי מפס-ה מודעוים כששואלים אותם אם הם מוכנים להכניס את הערבים ליחידות צה"ל ולמסור להם את השמירה על הגבול!

פלמון, המצטיין בגלוי-לב מפתיע, והמסוגל להגיד את דעתו השלילית ביותר לכל אדם בפרצופו, שייך לשכבה חדשה במדינה: פקי- דים גבוהים שהתמחו במקצועם במשך שנים רבות, רואים ברוגז מה כיצד מפריעים להם פוליטיקאים, שהבנתם בבקיעות המציאות מ- צומצמת ביותר. הגדיר זאת, בחריפות, חבר אחר של שיכבה זו: "מיהם חברי הכנסת האלה? הם הצטיינו בהגשת כוס מים לנו- אמים באסיפת-עם, וכך הם עלו בסולם המס- לגה עד שהגיעו לכנסת, ואולי אפילו ל- כסא ממשלתי. האם אנשים כאלה יכולים להתערב בעניינים?"

יותר, לא מספיק. אין להתעלם מן ה- עובדה שמדינת ישראל עשתה הרבה מאד לערבים. בצדק יכול פלמון להתפאר: "ל- 60 אחוז מהערבים העניים עשינו יותר מכל מדינה ערבית אחרת." אולם "היותר" היה אינו "מספיק". הוא לא הפך את הערבים לשותפים במדינה. להיפך, אין כל ספק ש- רוב ערביי ישראל רואים את עצמם חיים ב- שטח כיבוש.

פלמון תולה את תקוותיו בהתבטחית ה- רגתית. הוא אוהב להשתמש בדוגמה של ה- הערבי המרוקא, האוכף של סוסי כך שלא יהיה רוסף מדי ולא מתוח מדי. "אסור להיות קיצוני לכאן או לכאן", הוא מזוהר.

אולם אין כל בטחון שההתפתחות תלך ב- דרך הרצויה. רמתו הכלכלית והתרבותית של הערבי בישראל עולה בהתמדה, אולם עליה זו אינה משולבת עם התקרבותו למ- דינה. החברה העברית סגורה בפניו, אין הוא שותף לחוויה הגדולה של המדינה, למ- אמציה, להגנתה. הוא זקוק לרשיון כדי לצאת מכפרו; משורות ממשלתיות רציניות סגורות לפניו. על כל צעד ושעל ניתן לו להרגיש כי הוא בן של מיעוט זר. הקיפוחים הקט- נים, אך המשפילים, הופכים אותו מיעוט ניכר.

אין דרך ביניים. למעשה אין כל דרך ביניים. אפשר לחולל מהפכה בחברה הער- בית הישראלית, להפקיע (או לקנות במטבע זר) את אדמת האפנדים כדי לחלקה להמו- נים, להחזיר את הערבים לחיי החברה והתר- בות, להופכם דוגמה חייה לעמי המרחב ומני- היגיהם-בכוח של מפכתם החברתית. לו נקי- טה המדינה בקו עיקבי וברור זר. הני אני שים כמו ג'וש פלמון יוצרים עובדות היס- טוריות, מעמידים בצל את כשרונו המעשי של הקולונל הבריטי ט. א. לורנס.

אפשר ללכת גם בדרך ההפוכה, לסלק את הערבים בצורה זו או אחרת, לנתק את הגשר האחרון עם עמי המרחב. להכריז על המדי- נה כעל מבצר מכותר לעולם ועד, מוקף חומות ותלוי בחסידי עמי המערב.

האסון הגדול של המדינה הוא כי אין היא מסוגלת כלל לקבל החלטה זו או אחרת. יחסה לערבים הוא חלל ריק גדול, בו מנסים ג'וש פלמון וקומץ חבריו לפעול על דעת עצ- מם כמיטב יכולתם. אולם פעולה יומיומית קטנה אינה תחליף לדו"ח-מלך, להחלטה עק- רנית היסטורית היכולה להתגבש רק במה- שבה כנה של מיטב הגוי-הדעות. היריות המדהפנות בחשכת הלילה לאורך גבולות ישראל, והפולחן החבלה הפזורית על פני השטח בעורתם — או לפחות באהדתם האילמת — של אזרחי ישראל הערביים הן עדות לכך.